

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 235/2015-30

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 18. novembra 2015 v senáte zloženom z predsedníčky Marianny Mochnáčovej a zo sudcov Petra Brňáka a Milana Lalíka v konaní o sťažnosti [REDACTED]

[REDACTED], zastúpených advokátom JUDr. Mariánom Gelenkym, Advokátska kancelária, Garbiarska 20, Stará Ľubovňa, vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bardejov v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 10/2011 (pôvodne vedenom pod sp. zn. 7 C 697/1996) takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDACTED] a [REDACTED] na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bardejov v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 10/2011 (pôvodne vedenom pod sp. zn. 7 C 697/1996) p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Bardejov v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 10/2011 p r i k a z u j e konať vo veci bez zbytočných prieťahov.

3. [REDACTED] a [REDACTED] priznáva finančné zadosťučinenie každému v sume po 3 000 € (slovom tritisíc eur), ktoré je Okresný súd Bardejov povinný vyplatiť im do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Bardejov je povinný uhradiť [REDACTED] a [REDACTED] trovy konania v sume 375,86 € (slovom tristosedemdesiatpäť eur a osemdesiatšesť centov), na účet ich právneho zástupcu advokáta JUDr. Mariána Gelenekyho, Advokátska kancelária, Garbiarska 20, Stará Ľubovňa, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

5. Vo zvyšnej časti sťažnosti [REDACTED] a [REDACTED] nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením sp. zn. I. ÚS 235/2015 z 20. mája 2015 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť [REDACTED] (ďalej len „sťažovateľ“) a [REDACTED] (ďalej len „sťažovateľka“; spolu len „sťažovatelia“), ktorou namietajú porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Bardejov (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 10/2011 (pôvodne vedenom pod sp. zn. 7 C 697/1996; ďalej aj „napadnuté konanie okresného súdu“).

2. Zo sťažnosti vyplýva, že 20. augusta 1996 žalobcovia [REDACTED] a [REDACTED] podali proti sťažovateľom žalobu o náhradu škody s príslušenstvom z titulu poškodenia rodinného domu. Sťažovatelia ďalej podrobne opisujú priebeh konania pred okresným súdom, z ktorého vyplýva, že okresný súd už rozsudkom z 23. apríla 1997 žalobu žalobcov zamietol, ale Krajský súd v Prešove (ďalej len „krajský súd“) rozhodnutím sp. zn. 4 Co 426/1997 z 24. novembra 1997 zrušil napadnutý rozsudok a vec vrátil prvostupňovému súdu na nové konanie a rozhodnutie. Následne aj druhým rozsudkom okresného súdu zo 7. novembra 2001 bola žaloba žalobcov zamietnutá, ale krajský súd opätovne uznesením č. k. 4 Co 121/02-159 z 15. apríla 2002 zrušil rozsudok okresného súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Okresný súd v priebehu konania nariadil aj znalecké dokazovanie, ktoré však bolo zdĺhavé, a tiež s časovým odstupom nariaďoval aj pojednávania. Na pojednávaní 16. novembra 2010 žalobcovia doručili okresnému súdu čiastočné späťvzatie žaloby, a to vo výške 3 319,39 €, v tejto časti súd konanie aj zastavil a vec v prevyšujúcej časti vylúčil na samostatné konanie, v ktorom mal rozhodovať aj o trovách konania. Predmetná vec bola zapísaná v registri pod sp. zn. 4 C 10/2011.

3. Posledné pojednávanie, ktoré sa uskutočnilo 14. októbra 2013, bolo odročené na neurčito s tým, že okresný súd do konania priberie ďalšieho znalca na vypracovanie znaleckého posudku. Znalecké dokazovanie však okresný súd nariadil až 18. júla 2014. Vzhľadom na to, že znalecký posudok nebol vypracovaný v stanovenej lehote, sťažovatelia podali 29. januára 2015 predsedníčke okresného súdu sťažnosť na prieťahy v konaní. Z odpovede okresného súdu sa sťažovatelia dozvedeli, že žalobkyňa v 2. rade svojím podaním doručeným okresnému súdu 2. septembra 2014 vzniesla námietku zaujatosti voči znalkyni. Uznesením z 26. februára 2015 okresný súd vyslovil, že znalkyňa [REDACTED] [REDACTED] nie je vylúčená z vykonania znaleckého úkonu. Dosiaľ predmetné znalecké dokazovanie nebolo vykonané a znalecký posudok im nebol doručený.

4. Okresný súd bol v konaní viackrát nečinný niekoľko mesiacov, a keďže vec od roku 1996 až dosiaľ nie je právoplatne skončená, sťažovatelia tvrdia, že bolo porušené

ich základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

5. Žiadosť o priznanie finančného zadosťučinenia v sume 15 000 € pre každého sťažovateľa odôvodňujú tým, že „*právna neistota, v ktorej sa dlhodobo nachádzajú t. j. od roku 1996... spôsobila nielen materiálnu, ale aj nemateriálnu ujmu, a to nielen nim, ale aj celej rodine, ktorí sú z tohto konania psychickí deprimovaní. Ich ujma spočíva najmä v tom, že sa dlhodobé nachádzajú v stave právnej neistoty a aj keď samotný nárok od samotného počiatku považujeme za neopodstatnený a nedôvodný, pričom Okresný súd... predmetnú žalobu už dvakrát zamietol, avšak v dôsledku rozhodnutia Krajského súdu... došlo k zrušeniu predmetných rozhodnutí a pri priznaní čo i len čiastočnej náhrady škody žalobcom na ktorí podľa rozhodnutia odvolacieho súdu majú mať nárok, s prihliadnutím na uplatňované úroky z omeškania a trovy konania, tieto už vysoko môžu prevýšiť samotný nárok vyplývajúci z predmetu konania. Tento neistý právny stav naďalej trvá a na druhej strane sme tohto názoru, že práve žalobcovia svojim obštrukciami spôsobuje umelo predlžovanie súdneho sporu, zrejme sledujúc tento zámer.*“.

6. Na základe už uvedeného sťažovateľa navrhujú ústavnému súdu, aby vo veci vydal tento nález:

„1. Základné právo sťažovateľa v I. rade upravené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bardejov v konaní vedenom pod sp. zn. 7C 697/96 a 4C 10/2011 porušené bolo...

2. Základné právo sťažovateľky v II. rade upravené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bardejov v konaní vedenom pod sp. zn. 7C 697/96 a 4C 10/2011 porušené bolo...

3. Okresnému súdu v Bardejove sa prikazuje, aby vo veci sp. zn. 4C 10/2011 konal bez zbytočných prietahov...

4. Sťažovateľovi v I. rade priznáva finančné zadosťučinenie 15.000,- Eur...

5. Sťažovateľke v II. rade priznáva finančné zadosťučinenie 15.000,- Eur...

6. *Sťažovateľovi v I. a II. rade priznáva trovy konania/právneho zastúpenia k rukám ich právneho zástupcu vo výške 625,80 Eur...*“

7. Na základe žiadosti ústavného súdu sa k veci 20. októbra 2015 písomne vyjadril okresný súd prostredníctvom svojej predsedníčky podaniami sp. zn. 1SprO 941/2015 z 5. októbra 2015 a 20. októbra 2015, v ktorých predsedníčka okrem podrobnej chronológie procesných úkonov okresného súdu a účastníkov napadnutého konania uviedla:

„Čo sa týka sťažovateľmi namietanej nečinnosti tunajšieho súdu, k tomu udávam, že akceptujem tvrdenia sťažovateľov vo vzťahu k jednotlivým procesným úkonom vykonaných Okresným súdom Bardejov v predmetnej veci a že v nimi uvádzaných časových úsekoch došlo ku konaniu súdu po dlhšom časovom období a teda, že došlo k určitým prietahom zo strany súdu. Je však potrebné uviesť, že určité zdržanie pri vybavovaní tejto veci bolo zapríčinené predovšetkým opakovanými personálnymi zmenami a enormným pracovným zaťažením konajúcich zákonných sudcov. Poukazujem aj na to, že Okresný súd Bardejov bol dlhodobo ovplyvňovaný veľkou fluktuáciou sudcov (začala v roku 2005) a s tým spojenou častou personálnou zmenou, keď len v období posledných 7 rokov z výkonu odišlo 9 sudcov (starobný dôchodok, preloženie na iný súd vrátane na súd vyššieho stupňa, nástup na materskú dovolenku), avšak na Okresný súd Bardejov prišlo do výkonu len 6 sudcov) a takto sa nevybavené veci po odchodoch sudcov neustále prerozdeľovali medzi sudcov vo výkone, ktorým sa tým navyšovali počty nevybavených vecí, pričom sa im neustále navyšoval aj nový nápad. Nemožno opomenúť aj to, že v danom prípade ide o skutkovo zložitejšiu a náročnejšiu vec a poznamenávam, že súd úkony vo veci nevykonáva iba nariadením pojednávania a samotným pojednávaním, ale tiež inou činnosťou, napr. zhromažďovaním dôkazov, študovaním spisového materiálu a pod. Keďže vec bola často pridelovaná novým sudcom, je nutné prihliadať aj na potrebu nového zákonného sudcu naštudovať vec po skutkovej a právnej stránke, čo je nesporné aj vzhľadom na množstvo vecí v súdnych oddeleniach, časovo náročné. Okrem toho celková dĺžka konania bola ovplyvnená aj správaním účastníkov konania, keď na základe ich návrhov boli pojednávania bez prejednávania veci samej opakovane odročované, keď bez ich prítomnosti

nemohla byť vec v nariadených pojednávaniach meritórne prejednaná a prípadne aj rozhodnutá.“

8. Sťažovatelia sa v stanovenej lehote prostredníctvom svojho právneho zástupcu k vyjadreniu okresného súdu vyjadrili podaním z 27. októbra 2015, v ktorom uviedli:

„Na podanom návrhu v celom rozsahu trváme. Zo samotného vyjadrenia predsedníčky Okresného súdu v Bardejove vyplýva tá skutočnosť, že na strane súdu boli časté personálne zmeny, v dôsledku čoho došlo k častej zmene sudcov, ktorí predmetnú vec prejednávali. Táto skutočnosť však nemôže ísť na ťarchu navrhovateľov. Zo strany navrhovateľov aj z vyjadrenia predsedníčky Okresného súdu Bardejov vyplýva, že iba v dvoch prípadoch za celé obdobie došlo k odročeniu pojednávania na žiadosť žalovaných v predmetnej veci, čo je vzhľadom na dĺžku konania pochopiteľné a ospravedlniteľné. Teda konanie [REDAKOVANÉ] ani [REDAKOVANÉ] nezapríčinili prietahy v konaní vedenom na Okresnom súde Bardejov pod sp. zn. 7C/697/1996 resp. sp. zn. 4C/10/2011.“

9. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

10. Ústavný súd na základe sťažnosti a k nej pripojených písomností, vyjadrení účastníkov konania a spisu okresného súdu sp. zn. 4 C 10/2011 (pôvodne sp. zn. 7 C 697/1996) zistil tieto podstatné úkony okresného súdu a účastníkov konania:

Okresný súd rozhodol vo veci samej rozsudkom už na prvom pojednávaní z 23. apríla 1997 tak, že žalobu žalobcov zamietol. Krajský súd rozsudok okresného súdu zrušil rozhodnutím č. k. 4 Co 426/97-47 z 24. novembra 1997 a vec mu vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie 20. februára 1998.

Dňa 28. apríla 1999 bol do konania na posúdenie odborných otázok týkajúcich sa predmetu sporu pribratý znalec ([REDACTED]), ktorý požiadal o zrušenie jeho pribratia do konania podaním z 18. mája 1999, pretože nemal odbornú špecializáciu na oceňovanie nehnuteľností.

Pojednávania určené v roku 2000:

- 31. mája – zrušené na základe žiadosti sťažovateľov a ich právneho zástupcu (kolízia s iným pojednávaním na krajskom súde),
- 11. júla - odročené z dôvodu neprítomnosti účastníkov konania a ich právnych zástupcov,
- 13. septembra – odročené na základe žiadosti sťažovateľa a jeho právneho zástupcu z dôvodu kolízie s iným pojednávaním.

Dňa 5. októbra 2000 sa uskutočnilo relevantné pojednávanie po zrušení rozsudku okresného súdu z roku 1997, ktoré bolo po výsluchu účastníkov konania odročené na neurčito na účel vypočutia navrhovaných svedkov.

Pojednávania určené v roku 2001:

- 21. marca - odročené z dôvodu neprítomnosti predvolaných svedkov,
- 31. mája, 25. júla, 13. septembra – odročené vždy z dôvodu neprítomnosti účastníkov konania a ich zástupcov.

Dňa 7. novembra 2001 okresný súd po vykonanom dokazovaní výsluchom účastníkov konania a svedkov rozhodol vo veci samej druhým rozsudkom tak, že žalobu opäť zamietol, ale odvolací súd opätovne uznesením č. k. 4 Co 121/02-159 z 15. apríla 2002 zrušil rozsudok okresného súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie 22. mája 2002.

V roku 2002 okresný súd 3. októbra 2002 do konania pribral znalca z odboru stavebníctva, odvetvia stavebných prác a oceňovania stavebných prác [REDACTED] na vypracovanie znaleckého posudku, ktorý mu znalec predložil 16. októbra 2003.

Dňa 27. mája 2004 sa konalo pojednávanie, ktoré bolo po vypočutí účastníkov konania odročené na neurčito na účel vypočutia znalca k doplneniu jeho znaleckého posudku. Pojednávanie určené na 29. október 2004 bolo odročené z dôvodu neprítomnosti právnej zástupkyne žalobcov, pričom žalobca v 1. rade trval na jej prítomnosti na pojednávaní.

Pojednávanie 15. februára 2005 bolo po vypočutí znalca odročené na neurčito na účely vykonania kontrolného dokazovania a 11. októbra 2005 z dôvodu neprítomnosti žalobcov a predvolaného svedka.

Pojednávanie 26. júna 2007 bolo odročené pre žiadosť právneho zástupcu sťažovateľov z dôvodu čerpania jeho dovolenky na 2. október 2007 (účastníci neprevzali zásielky), neskôr po zmene zákonnej sudkyne na 17. október 2007 a po ospravedlnení sťažovateľov až na 31. október 2007. Toto pojednávanie a nasledujúce 19. novembra 2007 bolo pre neprítomnosť účastníkov konania, ich zástupcov (bez ich ospravedlnenia), ako aj svedka odročené na 17. december 2007. Na uvedené pojednávanie sa účastníci tiež nedostavili, žalobca v 1. rade neúčast' zo zdravotných dôvodov písomne ospravedlnil, preto bolo pojednávanie odročené na 17. január 2008.

Toto pojednávanie bolo odročené na 7. február 2008 z dôvodu ohláseného náhleho ochorenia žalobcu v 1. rade, pričom z dôvodu hospodárnosti konania žalovaní svoju neúčast' písomne ospravedlnili. Po vypočutí znalca a účastníkov konania, ktorí trvali na kontrolnom znaleckom dokazovaní, bolo pojednávanie odročené na neurčito, pričom účastníkom konania bola uložená povinnosť v určenej lehote súdu oznámiť mená a adresy pobytu svedkov, ktorých navrhli vo veci vypočuť. Dňa 8. apríla 2008 sťažovatelia podali námietku premlčania uplatneného nároku a 2. júna 2008 sa k nej žalobcovia vyjadrili. Pojednávanie 21. augusta 2008 okresný súd odročil na 1. október 2008 z dôvodu ospravedlnenia sa účastníkov a žiadosti sťažovateľov o odročenie pojednávania z dôvodu čerpania dovolenky ich právneho zástupcu. Pojednávanie bolo odročené na 26. október 2008 a potom

na 19. november 2008 aj z dôvodu neprítomnosti predvolaných svedkov. Dňa 13. novembra 2008 bola okresnému súdu doručená žiadosť právneho zástupcu sťažovateľov o odročenie pojednávania z dôvodu kolízie s iným rokovaním na Úrade vlády Slovenskej republiky. Pojednávanie 19. novembra 2008 bolo odročené z dôvodu práceneschopnosti zákonnej sudkyne.

V roku 2009 pojednávanie určené na 21. júl 2009 bolo z dôvodu neprítomnosti účastníkov konania a ich zástupcov odročené na 14. december 2009, ktoré bolo tiež odročené na základe žiadosti žalobcu v 1. rade, ktorý ospravedlnil svoju neúčast na pojednávaní z dôvodu práceneschopnosti, a následne aj právneho zástupcu sťažovateľov, ktorý z dôvodu hospodárnosti konania tiež navrhol toto pojednávanie odročiť.

Právny zástupca sťažovateľov žiadal tiež odročiť v roku 2010 pojednávania určené na 30. apríl a 20. júl (pre kolíziu s iným pojednávaním) a 16. novembra 2010 bolo pojednávanie za prítomnosti žalobcu v 1. rade, právnej zástupkyne žalobcov a právneho zástupcu sťažovateľov po vypočutí žalobcu v 1. rade a po oznámení návrhov na vykonanie dokazovania odročené na 24. január 2011. Uznesením č. k. 7 C 697/1996-317 z 13. decembra 2010 okresný súd konanie v zmysle § 96 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) v časti nároku žalobcov na zaplatenie sumy 3 319,39 € s prísl. z titulu ušlého zisku zastavil (právoplatné 21. januára 2011) a v prevyšujúcej časti vec o náhradu škody vylúčil na samostatné konanie (právoplatné 5. januára 2011).

V roku 2011 pojednávanie 16. marca 2011 bez účasti účastníkov a ich právnych zástupcov (sťažovatelia a ich právny zástupca sa neospravedlnili) okresný súd odročil na 10. jún 2011, ktoré bolo zrušené, a nový termín pojednávania bol nariadený na 6. október 2011. Aj toto pojednávanie z dôvodu ospravedlnenia sa žalobcu v 1. rade zo zdravotných dôvodov bolo odročené na 8. december 2011, ktoré však okresný súd po výsluchu žalobcu v 1. rade a právnych zástupcov účastníkov odročil na 1. február 2012 na účely výsluchu účastníkmi navrhnutých svedkov a vyžiadania si súvisiaceho spisu od Obvodného úradu v Bardejove. Pojednávanie 1. februára 2012 okresný súd po výsluchu účastníkov konania

a ich právnych zástupcov, ako aj svedka odročil na neurčito na účely vykonania výsluchu ďalších navrhovaných svedkov dožiadanými okresnými súdmi v Košiciach.

Dňa 18. marca 2013 žalobca v 1. rade ospravedlnil svoju neúčasť na pojednávaní so žiadosťou o jeho odročenie, právny zástupca a sťažovatelia sa neospravedlnili (prevzali predvolania), a preto ho okresný súd odročil na 29. apríl 2013, toto pojednávanie bolo po výsluchu účastníkov a svedka odročené na 24. jún 2013 na účely predvolania ďalšieho svedka a vyžiadania si potrebného listinného dôkazu zo Štátneho archívu v Bardejove. Pojednávanie bolo odročené z dôvodu čerpania dovolenky zákonným sudcom a nový termín pojednávania bol nariadený na 16. júl 2013. Po výsluchu svedkov bolo uvedené pojednávanie odročené na 14. október 2013 na zabezpečenie súvisiacich listinných dôkazov. Po vykonanom dokazovaní bolo uvedené pojednávanie odročené na neurčito na účely pribratia znalca do konania na vypracovanie znaleckého posudku.

Uznesením z 18. júla 2014 bola do konania ustanovená znalkyňa z odboru stavebníctva odvetvia pozemné stavby, odhad nehnuteľností, odhad stavebných prác (pozri bod 3), ktorej bol spis predložený až 19. mája 2015, pretože medzitým žalobkyňa v 2. rade vzniesla voči osobe znalkyni námietku zaujatosti 2. septembra 2014, o ktorej bolo rozhodnuté 26. februára 2015 tak, že ustanovená znalkyňa nie je vylúčená z vykonávania znaleckého úkonu. Znalkyňa znalecký posudok doručila okresnému súdu až 8. septembra 2015 a uznesením z 5. októbra 2015 okresný súd rozhodol o znalečnom.

III.

11. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy

ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1... Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadostučinenie.

12. Sťažovatelia sa sťažnosťou domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prieťahov, postupom okresného súdu v napadnutom konaní.

13. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04).

14. Základnou povinnosťou súdu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník konania obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Táto povinnosť súdu vyplýva z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 prvej vety OSP, podľa ktorej len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá. Sudca je podľa § 117 ods. 1 OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Ďalšia významná povinnosť pre sudcu

vyplýva z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť. Ak sa pojednávanie odročuje, predseda senátu alebo samosudca spravidla oznámi deň, kedy sa bude konať nové pojednávanie. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, je súd prvého stupňa podľa § 226 OSP viazaný právnym názorom odvolacieho súdu.

15. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní mohlo dôjsť k zbytočným prieťahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). V súlade s Európskym súdom pre ľudské práva ústavný súd prihliada pritom aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií ústavný súd postupoval aj v danom prípade.

15.1 Pokiaľ ide o kritérium právna a faktická zložitosť veci, predmetom konania vedeného okresným súdom je rozhodovanie o zaplatenie peňažnej čiastky 3 319 € s príslušenstvom z titulu náhrady škody, pretože v časti nároku žalobcov z titulu uplatňovania ušlého zisku bolo konanie právoplatne zastavené už v roku 2011. Vzhľadom na nutnosť nariadenia znaleckého dokazovania, ako aj kontrolného znaleckého dokazovania v tomto prípade možno napadnuté konanie považovať po skutkovej stránke za zložitejšie, ako to uviedol aj okresný súd vo svojom vyjadrení k sťažnosti, pretože bolo potrebné vypočuť aj viacerých svedkov. Samotnú skutkovú zložitosť však nemožno dávať do súvislosti s pretrvávajúcou neefektívnou činnosťou okresného súdu. Po právnej stránke pritom ide o vec, ktorá patrí k štandardnej agende všeobecných súdov.

15.2 Správanie sťažovateľov ako účastníkov súdneho konania je druhým kritériom pri posudzovaní, či v napadnutom konaní došlo k zbytočným prieťahom, a tým aj k porušeniu ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa

čl. 48 ods. 2 ústavy. Ústavný súd sa čiastočne zhoduje s vyjadrením odporcu, že sťažovatelia a ich právny zástupca sa mali pričiniť na zbytočných prieťahoch (pozri jeho vyjadrenie v bode 7). Sťažovatelia, resp. ich právny zástupca, sa viackrát nezúčastnili na určených pojednávaniach (nie iba dvakrát ako uvádzajú, pozn.), ospravedlniac (v prevažnej väčšine prípadov), ale i neospravedlniac svoju neúčasť (pozri bod 10), čo možno v celkovom kontexte prebiehajúceho súdneho sporu považovať aj za právne významnú okolnosť, t. j. za takú, v dôsledku ktorej došlo k podstatnému predĺženiu prebiehajúceho súdneho konania (toto sa vedie viac ako 19 rokov, pozn.). Právny zástupca sťažovateľov sa tiež nezúčastnil výsluchu svedkov, ktorých navrhol vypočuť žalobca v 1. rade dožiadaným súdom (25. mája 2012, 26. mája 2012 a 6. novembra 2012), aj keď mu boli upovedomenia o výsluchu svedkov riadne a včas v predstihu doručené (č. l. 70, č. l. 86, č. l. 102, č. l. 113, č. l. 131 v spise sp. zn. 4 C 10/2011), hoci to je iba jeho právo, ktoré nevyužil, a nie jeho povinnosť (§ 122 ods. 2 OSP), a ani na začiatku konania bez ospravedlnenia na pojednávaní na odvolacom súde 24. novembra 1997 (č. l. 46 pôvodného spisu vedeného pod sp. zn. 7 C 697/1996). Sťažovateľka sa navyše (bez ohľadu na to, že je právne zastúpená) doteraz nezúčastnila ani jediného pojednávania (žije v mieste sídla okresného súdu) a vo veci nebola ani vypočutá, hoci bola na tieto pojednávania aj predvolávaná. Tieto skutočnosti ústavný súd zobral tiež do úvahy a zohľadnil ich pri priznaní konkrétnej sumy finančného zadostučinenia.

15.3 Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu a v súlade so svojou predchádzajúcou štandardnou judikatúrou predovšetkým konštatuje, že z ústavnoprávneho hľadiska je neakceptovateľné, že predmetné konanie nebolo právoplatne skončené, hoci prebieha na okresnom súde od 20. augusta 1996. Podľa názoru ústavného súdu konanie, ktoré trvá tak neobyčajne dlho, ako to bolo v danej veci, možno už len na základe jeho posúdenia ako celku považovať za nezlučiteľné s imperatívom ustanoveným v čl. 48 ods. 2 ústavy (obdobne napr. II. ÚS 3/09, III. ÚS 170/2010, III. ÚS 21/2014). Vzhľadom na uvedené ústavný súd nevymedzoval prípadné konkrétne úseky jeho nečinnosti a ani obdobia, keď sa spis nachádzal na krajskom súde, ale poukázal iba na relevantné dôvody neefektívnosti postupu okresného súdu, ktoré vyplývajú napr.

aj z posledného uznesenia krajského súdu sp. zn. 4 Co 121/02 z 15. apríla 2002 (ktorým opakovane zrušil rozsudok okresného súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie), keď uviedol „že nerešpektoval právny názor odvolacieho súdu vyslovený v zrušujúcom uznesení zo dňa 24. 11. 1997, č. k. 4 Co 426/97-47 a nezisťoval výšku škody, ktorá vznikla žalobcom v zmysle dohody zo dňa 27. 1. 1996 (z porušenia zmluvy) a vo veci nenariadil znalecké dokazovanie...“ (č. 1. 161 v spise). Konanie sa ďalej vyznačovalo aj značnou nehospodárnosťou, pretože okresný spolu nariadil až 44 termínov pojednávaní, ale tie prevažne odročoval (aj na neurčito) najmä pre neprítomnosť účastníkov a ich právnych zástupcov (pozri bod 10). Obdobne pribral do konania viac znalcov a vykonal niekoľko výsluchov účastníkov, svedkov (aj dožiadanými súdmi) a podobne, ale dosiaľ vo veci samej ešte nevydal také prvostupňové rozhodnutie, ktorým by bolo celé konanie o predmete sporu (náhrade škody) právoplatne skončené, čo je z ústavného hľadiska neakceptovateľné. Vec mal okresný súd sledovať už dávno ako reštančnú s osobitným režimom a pozornosťou. Okresný súd bol nedôsledný aj v tom, že v priebehu konania nevyužil poriadkové opatrenia podľa § 53 ods. 1 OSP v prípade, keď účastníci konania (aj sťažovatelia a ich právny zástupca, resp. protistrana v spore) neospravedlnili svoju neúčasť (pozri bod 10 a roky 2007 a 2011), čím sa konanie zbytočne predlžovalo, teda si nezvolil taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa obrátili na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

17. V tejto súvislosti ústavný súd neakceptoval vyjadrenie okresného súdu, že nebolo možné konať v tejto veci bez prieťahov v dôsledku nedostatočného personálneho obsadenia súdu a častej zmeny sudcov, pretože podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu (napr. II. ÚS 48/96, II. ÚS 52/99, III. ÚS 17/02) nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prieťahy v súdnom konaní. Námietka personálnych komplikácií nemá povahu okolnosti, ktorá by

vyučovala alebo znižovala zodpovednosť súdu za rozhodnutie vo veci občana, ktorý sa naň obrátil.

18. Ústavný súd tiež poukazuje na svoju doterajšiu judikatúru, podľa ktorej k zbytočným prieťahom v súdnom konaní nemusí dochádzať len nekonaním príslušného súdu, ale aj takou jeho činnosťou, ktorá nesmeruje k odstráneniu právnej neistoty účastníkov súdneho konania. Aj neefektívna činnosť štátneho orgánu (všeobecného súdu) môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, ak činnosť štátneho orgánu nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa sťažovateľ obrátil na štátny orgán, aby o jeho veci rozhodol (napr. IV. ÚS 164/03, IV. ÚS 380/08 a I. ÚS 158/2010).

19. S ohľadom na všetky už uvedené závery nemožno doterajšiu dobu konania vedeného pred okresným súdom považovať za ústavne akceptovateľnú vo vzťahu k základnému právu sťažovateľov zaručenému čl. 48 ods. 2 ústavy. Ústavný súd preto dospel k záveru, že uvedené základné právo sťažovateľov bolo porušené (bod 1 výroku tohto rozhodnutia).

20. Keďže ústavný súd rozhodol, že základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy bolo postupom okresného súdu porušené, prikázal mu, aby konal bez zbytočných prieťahov, ako to požadovali v bode 6, pretože vec nie je ešte právoplatne skončená (bod 2 výroku).

IV.

21. Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil,

je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

22. Sťažovatelia sa domáhali priznania finančného zadosťučinenia každý v sume 15 000 € z dôvodov uvedených vo svojej sťažnosti (pozri bod 5).

23. Cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Podľa názoru ústavného súdu v tomto prípade prichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia. Pri určení finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

24. Vzhľadom na doterajšiu neprimeranú dĺžku namietaného konania, ktorá je z ústavného hľadiska zjavne neakceptovateľná, keďže nemožno od sťažovateľov spravodlivo žiadať, aby čakali na právoplatný výsledok konania takú neprimerane dlhú dobu, ako aj naplnenie princípu spravodlivosti a okolnosti danej veci vyhodnotené v bode 15.1 až 15.3, a zohľadnenie toho, čo je ešte v hre (náhrada škody vyčíslená v znaleckom posudku doručenom okresnému súdu v septembri 2015), ústavný súd považuje priznanie sumy 3 000 € každému z nich za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde.

25. Ústavný súd preto nevyhovел v súlade s čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde časti sťažnosti, v ktorej sťažovatelia žiadali priznať finančné zadosťučinenie nad ústavným súdom priznanú sumu. Z uvedených dôvodov ústavný súd v tejto časti rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 5 výroku tohto rozhodnutia.

26. Ústavný súd napokon podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde rozhodol o úhrade trov konania sťažovateľov, ktoré im vznikli v súvislosti s ich právnym zastupovaním advokátom JUDr. Mariánom Gelenekym, Advokátska kancelária, Garbiarska 20, Stará Lubovňa. Sťažovatelia si uplatnili úhradu trov konania spolu v sume 625,80 €, ktorá pozostávala aj z uplatnenej dane z pridanej hodnoty, pretože advokát mal byť jej platcom, ale potvrdenie o tom ústavnému súdu k sťažnosti nepripojil. Ústavný súd zo spisu sp. zn. III. ÚS 339/05 zistil, že právny zástupca sťažovateľov je platcom DPH od 11. mája 2004.

27. Ústavný súd pri rozhodovaní o priznaní trov konania vychádzal pri dvoch úkonoch právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia, podanie sťažnosti v roku 2015) z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2014, ktorá bola 839,83 €. Za jeden právny úkon vykonaný v roku 2015 patrí advokátovi odmena 139,83 € (po znížení o 50 % to spolu za dvoch sťažovateľov činí 279,66 €) a k tomu režijný paušál (§ 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov) za 2 úkony pri každom sťažovateľovi v sume po 8,39 €, teda spolu 33,56 €, čo celkovo predstavuje sumu 313,22 € (bod 4 výroku tohto nálezu). Keďže právny zástupca sťažovateľa je aj platcom DPH, uvedená suma bola zvýšená o DPH vo výške 20 % (62,64 €) podľa § 18 ods. 3 uvedenej vyhlášky a podľa zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov. Trovy právneho zastúpenia boli priznané teda v celkovej sume 375,86 €.

28. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (§ 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde) tak, ako to je uvedené v bode 4 výroku tohto rozhodnutia.

29. Pod právoplatnosťou rozhodnutia uvedenou vo výroku tohto nálezu treba rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

Poučenie: Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok; to neplatí, ak rozhodnutím orgánu medzinárodnej organizácie zriadeného na uplatňovanie medzinárodnej zmluvy, ktorou je Slovenská republika viazaná, vznikne Slovenskej republike povinnosť v konaní pred ústavným súdom znovu preskúmať už prijaté rozhodnutie ústavného súdu.

V Košiciach 18. novembra 2015